

[Reflexe jako filosofická metoda; komplexní intencionalita reflexe]

Lidské myšlení je vždycky značně „proreflektované“, tj. proniklé a silně ovlivněné reflexí (reflexemi). Přesto je reflexe ve své obecné podobě (ve svém obecném výskytu) větším dílem jakousi akcí nazdařbůh než pečlivě propracovanou metodou. Navzdory tomu se však reflexe takovou metodou může stát. Ve filosofii se reflexe stává metodou určující filosofii jako obor, jako disciplínu (se vši rezervou, zda vůbec můžeme o filosofii jako „oboru“ či „disciplíně“ hovořit). Filosofii můžeme chápat právě jako systematickou principiální reflexi: systematickost tu představuje nejenom poukaz na nutnost jednoty v uchopení celé skutečnosti, resp. všech skutečností, ale také zároveň i jakousi zásadu, pravidlo, velící podrobovat všechny výsledky filosofické práce i ji samotnou novým a novým reflexím.

Co znamená takováto metoda „systematických“ reflexí, usilujících proniknout až k principům? Každá aktivita, každá akce je zaměřena k nějakému cíli či lépe k nějakému předmětu. Ale každá takováto k určitému předmětu zaměřená akce může být učiněna předmětem podrobnějšího přezkoumání, tj. může být reflektována. Taková reflexe představuje zvláštní akci, jejímž cílem či předmětem je jiná akce (příčemž touto jinou akcí může být i jiná reflexe).

Svým způsobem je reflexe nějaké akce zvláštním, ničím jiným nenahraditelným přístupem jednak k předmětu oné akce, jednak k jejímu subjektu. Platí totiž, že teprve v reflexi je možno odlišit to v akci, co má svůj původ a spadá na vrub subjektu, a to, co má svůj původ a spadá na vrub předmětu, k němuž je akce zaměřena. A to právě znamená, že reflexe, která se v jednom smyslu zaměřuje na akci, jejíž je reflexí, se v jiném smyslu vlastně odnáší jednak k subjektu této akce, jednak k jejímu objektu, předmětu. Už to nám naznačuje, že intencionalita je záležitost komplikovanější, než by se na první pohled mohlo zdát. Z toho, co bylo až dosud řečeno, je zřejmé, že reflexe má přinejmenším trojí intenci: předmětem jedné její intence je reflektovaná akce; předmětem druhé její intence je předmět reflektované akce; předmětem třetí její intence je (může být) subjekt reflektované akce (který nadto spadá vjedno se subjektem reflexe, což si ovšem vyžaduje uvědomění prostřednictvím další reflexe, jejímž předmětem je reflexe oné akce, o jejíž předmět nám šlo).

To nám otvírá cestu ke zkoumání několika aspektů intencionálních vztahů k předmětu (předmětům) a ke srovnání různých způsobů toho, jak se předmět ukazuje jako předmět na různých rovinách buď přímé akce, nebo akce reflektivní. Vždyť tu vzniká závažný problém možnosti identifikace předmětu několika různých intencí.

Písek, 8. 12. 81